

საქართველოს გრძელვადიანი აქტივების შეძენაში უცხოური ინვესტიციების მონაწილეობის შეფასება

ზაირა ლუდუშაური

საქართველოს ტექნიკური
უნივერსიტეტის პროფესორი

მარიამ ერისთავი

საქართველოს ტექნიკური
უნივერსიტეტის დოქტორანტი

რეზიუმე

სტატიაში ჩატარებულია 2007-2017 წლებში საქართველოში შემოსული უცხოური პირდაპირი ინვესტიციების მოცულობის, დინამიკის და სტრუქტურის ანალიზი, გამოკვეთილია სფეროები, რომლებიც უფრო მიმზიდველია უცხოელი ინვესტორებისთვის (ტრანსპორტი, ენერგეტიკა, მშენებლობა), დადგენილია, რომ 2007-2017 წლებში საქართველოს ძირითად კაპიტალში უცხოური ინვესტიციების მონაწილეობის დონე შემცირებულია 62.9%-დან 33.7%-მდე და უცხო ქვეყნების ანალოგიურ მაჩვენებლებთან პარალელების გავლებით, ეს ვითარება უარყოფითად არის შეფასებული. თუმცა, სტატიის ავტორები ყურადღებას აქცევენ იმ მდგომარეობას, რომ საქართველოში უცხოელი ინვესტორები ადვილად ახერხებენ საკუთარი ინტერესების რეალიზაციას. ეს ჩანს საქართველოსთვის პრიორიტეტული დარგებით (სოფლის მეურნეობა) და პრიორიტეტული რეგიონებით (სამცხე-ჯავახეთი, მცხეთა-მთიანეთი და სხვები) მათი ნაკლები დაინტერესებით. ყოველივე ამიტომ, სტატიის ავტორები ადგილობრივი ინვესტორების მიმართ მეტ კეთილგანწყობას გამოხატავენ.

საკვანძო სიტყვები: გრძელვადიანი აქტივები; გრძელვადიანი ინვესტიციები; უცხოური ინვესტიციები; უცხოელი ინვესტორი; ინვესტორი; ძირითადი კაპიტალი; პრიორიტეტული დარგები და რეგიონები.

შესავალი

ყველასათვის ცნობილია, რომ ნებისმიერი საქმე, პატარაა იგი თუ დიდი, ფულად ხარჯს, ანუ ინვესტიციას საჭიროებს. ასეთ დროს ინვესტორი მოგებაზეა ორიენტირებული და რისკის თვალსაზრისით, მისთვის უფრო მოკლევადიანი ინვესტირება იქნება მისაღები, ვიდრე გრძელვადიანი. მაგრამ ისიც ცნობილია, რომ ქვეყნის ეკონომიკური ზრდა უპირატესად გრძელვადიანი პროექტებით ხორციელდება. ეს პროექტები თაობიდან თაობებს გადაეცემა და მათგან მოსული სიკეთით ათეული წლების განმავლობაში სარგებლობენ მომავალი თაობები. ამიტომ არის, რომ ცივილიზებული ქვეყნები ინვესტიციების „ლომის წილს“ გრძელვადიან პროექტებში აბანდებენ და აშენებენ ელექტროსადგურებს, ღრმანწყლიან პორტებს, რკინიგზებსა და ავტომაგისტრალებს და სხვა სტრატეგიულ ობიექტებს.

ძირითადი ტექსტი

1. საქართველოში განხორციელებული უცხოური პირდაპირი ინვესტიციების ანალიზი

საქართველოს ძირითად კაპიტალში განხორციელებულ ინვესტიციებს წარმოშობის რამდენიმე წყარო აქვთ - სახელმწიფო ბიუჯეტი, მოსახლეობის დანაზოგები, უცხოური ინვესტიციები და სხვა. მათ შორის ყველაზე მოცულობითია უცხოური ინვესტიციები.

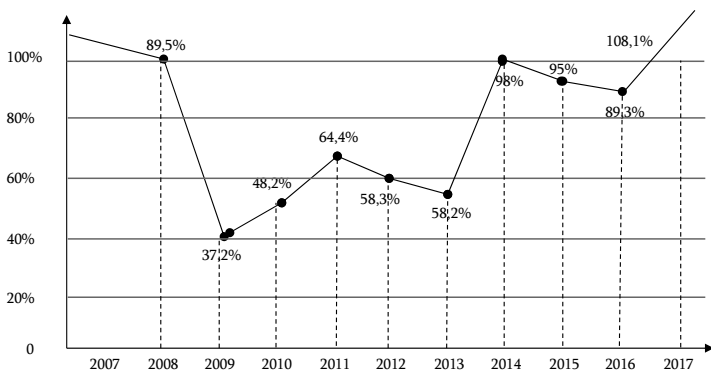
გლობალიზაციისა და გამძაფრებული კონკურენციის პირობებში, პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების მოზიდვა საქართველოსთვის სასიცოცხლო მნიშვნელობისაა.

უკანასკნელი 10 წლის განმავლობაში (2007-2017 წლები), ადგილი ჰქონდა პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების საშუალოდ 8,1%-იან ზრდას და მისი მოცულობა 2017 წელს გაუტოლდა 1894.5 აშშ. მილიონ დოლარს (ცხრილი 1).

**ცხრილი 1. საქართველოში განხორციელებული პირდაპირი
უცხოური ინვესტიციები [1]**

წელი	ინვესტიცია (მლნ. აშშ დოლ.)	დინამიკა	
		%-ად 2007 წელთან	%-ად წინა წელთან
2007	1 752.6	-	-
2008	1 569.7	89,5	89,5
2009	664.2	37,2	42,3
2010	845.1	48,2	127,2
2011	1 129.9	64,4	133,7
2012	1 022.9	58,3	90,5
2013	1 020.5	58,2	99,8
2014	1 817.7	98	178,1
2015	1 665.6	95	91,5
2016	1 565.8	89,3	94
2017	1 894.5	108,1	121,0

მაშასადამე, 2017 წელს საქართველოში უცხოეთიდან შემოვიდა 8,1%-ით მეტი პირდაპირი ინვესტიცია, ვიდრე 2007 წელს. 2007 წლის შემდეგ 2017 წელი იყო პირველი წელი, როცა იმატა შემოსულმა უცხოურმა ინვესტიციებმა საწყის 2007 წელთან შედარებით. ამას გვიჩვენებს ნახაზი 1-იც.

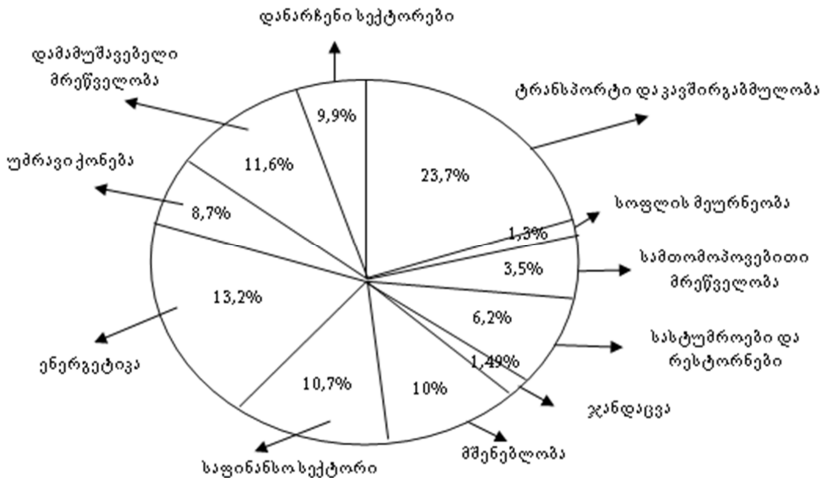

**ნახაზი 1. უცხოური პირდაპირი ინვესტიციების დინამიკა
2007 წელთან შედარებით**

უცხოური ინვესტიციების ანალიზისას, რა თქმა უნდა, საინტერესოა თუ რომელ დარგებში იხარჯება ისინი. საქართველოს სტატისტიკის სახელმწიფო დეპარტამენტის ინფორმაციით ირკვევა, რომ ბოლო 10 წლის განმავლობაში საქართველოში მთლიანად განხორციელდა 14 948 მილიონი აშშ დოლარის უცხოური ინვესტიცია. საქართველოს სტატისტიკის სამსახურის ინფორმაციით პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების ეს მოცულობა შემდეგნაირად იყო განაწილებული (ცხრილი 2 და ნახაზი 2).

ცხრილი 2. საქართველოში 2007-2017 წლებში განხორციელებული პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები სექტორების მიხედვით [1]

სექტორი	ინვესტიცია (ათასი. აშშ დოლ.)	ინვესტიციების სტრუქტურა (%)
სოფლის მეურნეობა, თევზჭერა	154 476	1,3
სამთომომპოვებითი მრეწველობა	529 799	3,5
დამამუშავებელი მრეწველობა	1 730 966	11,6
ენერგეტიკა	1 970 821	13,2
მშენებლობა	1 499 318	10
სასტუმოროები და რესტორნები	924 294	6,2
ტრანსპორტი და კავშირგაბმულობა	3 551 239	23,7
ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	206 493	1,4
უძრავი ქონება	1 298 285	8,7
საფინანსო სექტორი	1 596 627	10,7
დანარჩენი სექტორები	1 486 333	9,9

ნახაზი 2. უცხოური პირდაპირი ინვესტიციების განაწილება (%-ით) საქართველოს ეკონომიკის სექტორებში 2007-2017 წლებში ერთად

როგორც მე-2 ცხრილიდან ჩანს, უცხოური ინვესტიციების 23,7% დაიხარჯა ტრანსპორტსა და კავშირგაბმულობაში, 13,2% - ენერგეტიკაში, 10,7% - საფინანსო სექტორში, 10% - მშენებლობაში, 8,7% - უძრავ ქონებაში, 11,6% - გადამამუშავებელი მრეწველობაში, 1,3% - სოფლის მეურნეობაში, 3,5% - სამთომშოვეობითი მრეწველობაში, 6,2% - რესტორნებსა და სასტუმროებში, 1,4% - ჯანდაცვაში და დანარჩენი 9,9% - დანარჩენ დარგებში. ამ ჩამონათვალიდან საქართველოსთვის №1 პრიორიტეტი არის სოფლის მეურნეობა. უცხოელი ინვესტორები 10 წელია ამ დარგში მიზერულ თანხებს (1,3%) აბანდებენ. მათთვის უფრო მომგებიანია ენერგეტიკა, ტრანსპორტი, მშენებლობა, გადამამუშავებელი საწარმოები, უძრავი ქონების შესყიდვა. უცხოელი ინვესტორები არ ითვალისწინებენ არც საქართველოს რეგიონულ პრიორიტეტებს. 2007-2017 წლებში, მათ ქ. თბილისში 8385 მლნ აშშ დოლარი დააბანდეს ანუ მთელი უცხოური ინვესტიციების 76,5% (იხ. ცხრილი 3). ამ ფონზე უკიდურესად ჩამორჩენილი რე-

გიონებია მცხეთა-მთიანეთი, სამცხე-ჯავახეთი, რაჭა-ლეჩხუმი. სამცხე-ჯავახეთში დახარჯულია მთელი შემოსული ინვესტიციების 1,9%, მცხეთა-მთიანეთში (შიდა ქართლის რეგიონთან ერთად) – 0,3%, რაჭა-ლეჩხუმში (იმერეთის რეგიონთან ერთად - 2,2%. მათი ასეთი ქმედება საქართველოშიც და სხვა განვითარებად ქვეყნებშიც მათ მიმართ გარკვეულ ეჭვებს იწვევს. როგორც ქართველი მეცნიერი გ. ურუშაძე წერს: „უცხოური ინვესტიციები თითქმის ყოველთვის იწვევს მოუხვეწრობისა და ეჭვების გრძნობებს და ეს არ არის საფუძველს მოკლებული. ობიექტურად და რეალურად თუ ვიმსჯელებთ, უეჭველად არსებობს გარემოებები, რომლებიც ზემოთ აღნიშნულ ეჭვებს განაპირობებს და არცთუ იშვიათად ეს ეჭვები მართლდება კიდევაც“ [2, გვ. 77]. უცხოელი ინვესტორები არც მაღავენ, რომ მათ ინვესტიციების მიმღებ ქვეყანაში თავიანთი ინტერესები აქვთ და თუ საშუალება მიეცათ, შეეცდებიან იგი მოახვიონ ადგილობრივ კომპანიებს და მთელ ამ ქვეყნის ეკონომიკას. აღნიშნულის თავიდან ასაცილებლად ინვესტიციების მიმღები ქვეყნის ხელმძღვანელობა მონოდების სიმაღლეზე უნდა დადგეს და არ დაუშვას იგი. ჩვენი აზრით, ნებისმიერი ღირსების მქონე ქვეყნისთვის უცხოური ინვესტიციებით ადგილობრივი წარმოების განვითარება უნდა იყოს პირველი რიგის ამოცანა. ამ მიზანს უნდა ემსახურებოდეს უცხოური ინვესტიციების ქვეყანაში მოზიდვა. უცხოური ინვესტიციები სამამულო ინტერესების მაქსიმალური გათვალისწინებით უნდა შემოდიოდეს და ასევე იხარჯებოდეს.

ცხრილი 3. პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები რეგიონების მიხედვით 2007-2017 წლებში [1]

რეგიონი	თანხა ათასი აშშ. დოლარი	%-ში
ქ. თბილისი	11435220	76,5
აჭარა	1895365	12,6

კახეთი	67 540	0,4
სამცხე-ჯავახეთი	288 960	1,9
ქვემო ქართლი	441 686	4,1
სამეგრელო-ზემო სვანეთი და გურია	445 106	4,1
იმერეთი, რაჭა-ლეჩხუმი და ქვემო სვანეთი	326 794	2,2
შიდა ქართლი და მცხეთა-მთიანეთი	47 333	0,3
სულ	14948000	100,0

2. საქართველოს ძირითად კაპიტალში პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების მონაწილეობის შეფასება

უცხოური ინვესტიციებით რომ ქვეყნები არნახულად ვითარდებიან, ეს უკვე დიდი ხნის დადასტურებულია. ასე განვითარდნენ სინგაპური, ჰონკონგი, სამხრეთ კორეა და სხვები. ჩინეთი ხომ ამის საუკეთესო მაგალითია. ჩინეთის გამოცდილება მართლაც უნიკალურია ამ მიმართულებით. ინვესტიციების მიღების მოცულობით იგი აშშ-ს შემდეგ მეორე ქვეყანაა. ისიც აღსანიშნავია, რომ ამ გზით ჩინეთი ისე ვითარდება, რომ საერთაშორისო ბაზრებზე უკვე აშშ-ს კონკურენტად გვევლინება. ამით იმის თქმა გვინდა, რომ უცხოური ინვესტიციები ჩვენც უნდა მივიზიდოთ, მაგრამ ჩვენს ეკონომიკაში მათ დაბანდებაში ჩვენი ინტერესი უნდა გავითვალისწინოთ. თუ ინტერესთა დაბალანსება არ მოხდა, რაც ამჟამად სოფლის მეურნეობის მაგალითით აშკარად ხდება, საქართველო უცხოური ინვესტიციების შემოძინებით არ აყვავდება. ასე თუ გაგრძელდა, სარგებლობაში უცხოელები იქნებიან და არა ჩვენ. საქართველოს მთავრობის მიერ არაერთხელ იქნა ნათქვამი, რომ საქართველოს ეკონომიკის ზრდა უცხოურ ინვესტიციებზეა დამოკიდებული. ნათქვამია ისიც, რომ საქართველოს რეალური ზრდის ტემპი საშუალოდ უნდა შეადგენდეს 7%-ს და მის უზრუნველსაყოფად ინვესტიციების ყოველწლიურმა ზრდამ უნდა შეადგინოს 10% და მეტი [3, გვ. 67].

ამ მიმართებით დღეს ასეთი მდგომარეობაა: 2017 წელს 2016 წელთან შედარებით ძირითად კაპიტალში განხორციელდა 14,1%-ით მეტი ინვესტიცია (მ.შ. უცხოური ინვესტიციები ამავე

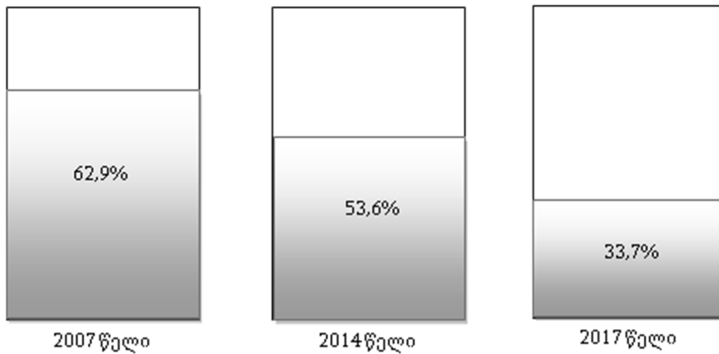
ნლებში გაიზარდა 20,9%-ით). ორივე შემთხვევაში ზრდის პროცენტი აღემატება ნავარაუდევ 10%-ს. რაც შეეხება 7%-იან ეკონომიკურ ზრდას, საქართველოს მთავრობამ 2019 წელი 4,9%-იან ზრდაზე დაგეგმა და არა 7%-იან ზრდაზე.

ასე არის თუ ისე, ამ 4,9%-იან ზრდასაც სათანადო ფინანსური უზრუნველყოფა ანუ ინვესტიციები სჭირდება. საჭირო იქნება საკმარისი მოცულობით მათი მობილიზება. ეს ადგილობრივი ბანკებიდან მოზიდული ინვესტიციებიც იქნება და უცხოურიც, მთავარია, მთავრობამ შეძლოს ისეთი მიმზიდველი გარემოს შექმნა, რომ ინვესტორები დაინტერესდნენ თავიანთი ფულადი კაპიტალის საქართველოში დაბანდებათ. მიმზიდველ გარემოში შედის ინვესტორებისთვის მისაღები პირობების შექმნა, რაც ჩადებული და მკაცრად დაცული უნდა იყოს საქართველოს საინვესტიციო კანონმდებლობაში.

გასათვალისწინებელია ერთი გარემოებაც, რომელზეც ქვემოთ გვექნება საუბარი. უცხოურ ინვესტიციებს საქართველოში განხორციელებულ მთელ ინვესტიციებში 2007 წელს 62,9%, ხოლო 2014 წელს 53,6% ეკავა [3, გვ. 98]. ჩვენი გამოანგარიშებით 2017 წელს მან დაიკავა 33,7% (ცხრილი 4 და ნახაზი 3).

ცხრილი 4. უცხოური პირდაპირი ინვესტიციების წილი საქართველოს ძირითად კაპიტალში განხორციელებულ ინვესტიციებში

		2017 წელი
1	ძირითად კაპიტალში განხორციელებული ინვესტიციები - სულ (ლარებში)	11238300000
2	უცხოური პირდაპირი ინვესტ.საქართველოში: ლარებში დოლარებში	1894491000 1894491000·2,0=3788982000
3	დოლარებში უცხოური ინვესტიციების ხვ. წონა საქართველოს ძირითად კაპიტალში განხორციელებულ ინვესტიციებში	$\frac{3788982000 \cdot 100}{11238300000} = 33,7\%$

ნახაზი 3. უცხოური ინვესტიციების წილი საქართველოს კაპიტალში განხორციელებულ ინვესტიციებში

არც ერთ ქვეყანას არ აქვს დადგენილი უცხოური ინვესტიციების ხვედრითი წილის რალაც ზღვარი. არც ის არის გამოანგარიშებული, თუ რა სფოზს - ქვეყანას საკმარისი რაოდენობით საკუთარი ინვესტიცია ჰქონდეს, თუ პირიქით - უცხოური.

ჩვენი აზრით, კარგია რომ საქართველოში მთლიანად ინვესტიციების დინამიკა ზრდადია. ალბათ, არც ის არის ცუდი, რომ მასში საკუთარი ინვესტიციების წილი იზრდება, უცხოური კი მცირდება. ქართველი ინვესტორი აუცილებლად გაუნეხს ანგარიშს საქართველოს ეკონომიკის პრიორიტეტულ დარგებს და ინვესტირებას ამ დარგებში, კერძოდ სოფლის მეურნეობაში მოახდენს. ამას უცხოელი ინვესტორები არ აკეთებენ. არის მეორე, უფრო მნიშვნელოვანი ფაქტორიც. უცხოელები ერიდებიან გრძელვადიან ინვესტირებას, რადგან მომავალში საქართველოს ეკონომიკური თუ პოლიტიკური მდგრადობის იმედი არ აქვთ. ადგილობრივი ინვესტორისთვის საქართველო მისი სამშობლოა. მან იცის, რომ მისი ქვეყნის სტაბილურობა უპირატესად ინვესტიციებზეა დამოკიდებული და იგი გაბედულად დააბანდებს კაპიტალს გრძელვადიან პროექტებში. ქართველი ინვესტორი იზრუნებს იმაზე, რომ არა მხოლოდ მისი შვილების, არამედ შვილიშვილების მომავალი მოთხოვნილებები იყოს დაკ-

მაყოფილებული. ამის უზრუნველყოფა კი მხოლოდ გრძელვადიანი პროექტების (და არა მოკლევადიანის) განხორციელებით შეიძლება. ქართველი მეცნიერი ვ. კაკაბაძე წერს: „ფულადი სახსრების ხელმისაწვდომობა იმათთვის ვინც გონივრულად განაგებს ამ სახსრებს ანუ ათავსებს გრძელვადიან წარმოებაში, არის ეკონომიკური ზრდის აუცილებელი პირობა“ [5, გვ. 27]. უცხოელ ინვესტორს საქართველოში ეს მიზანი არ აქვს. იგი არჩევანს მეტწილად დღევანდელ მოგებაზე აკეთებს.

დასკვნა

საქართველოს გრძელვადიანი აქტივების შექმნაში უცხოური ინვესტიციების მონაწილეობის ანალიზით დავადგინეთ, რომ მისი ხვედრითი წილი 2007-2017 წლებში 62,9%-დან 33,7%-მდე არის შემცირებული. ასეთ დროს, ცალკე აღებული არც მთლიანად ძირითად კაპიტალში ინვესტირების შემცირებას აქვს ადგილი (პირიქით, იგი 2007-2017 წლებში გაზრდილია 257,1%-ით) და არც პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების შემოსვლას საქართველოში. ეს უკანასკნელი მაჩვენებელიც 2007-2017 წლებში 8,1%-ით არის გაზრდილი. შექმნილი ვითარება გამოიწვია ადგილობრივი ინვესტიციების ზრდამ. ეს ტენდენცია კვლავაც უნდა გაგრძელდეს, თუმცა, უცხოური ინვესტიციების შემოდინებასაც უნდა შეეწყოს ხელი. საქართველოს მხრიდან უცხოელ ინვესტორებთან ურთიერთობებში წინა პლანზეა წამოსანევი საქართველოს გრძელვადიანი მიზნები და ინტერესები და არა მოკლევადიანი, სადღეისო სარგებლები. სამწუხაროდ, დღეს მხოლოდ ასეთ პოლიტიკას ვატარებთ.

ლიტერატურა:

1. <http://www.geostat.ge>
2. ურუშაძე გ. უცხოური ინვესტიციები და საქართველოს ეკონომიკის განვითარების გზები, თბ., 2015, გვ. 77.
3. საქართველოს სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების სტრატეგია - „საქართველო - 2020“, თბ., 2013, გვ. 67.
4. ბერუაშვილი ბ. ინვესტიციების ადგილი და როლი საქა-

რთველოს სამშენებლო ბიზნესის განვითარებაში, თბ., 2017, გვ. 98.

5. კაკაბაძე ვ. ინვესტიციების და პროექტების მართვა, თბ., 2011, გვ. 27.

REFERENCES:

1. <http://www.geostat.ge>
2. Urushadze G., Foreign Investment and Ways of Economic Growth of Georgia, Tb., 2015, p. 77.
3. Social-Economic Development Strategy of Georgia- "Georgia – 2020", Tb., 2013, p. 67.
4. Beruashvili B., The Role and Area of Investment in the Development of Construction Business of Georgia, Tb., 2017, p. 98
5. Kakabadze V. Investment and Project Management, Tb., 2011, p. 27

THE ASSESSMENT OF FOREIGN INVESTMENTS IN ESTABLISHING THE LONG-TERM ASSETS OF GEORGIA

Zaira Ghudushauri,

Professor of Georgian Technical University

Mariam Eristavi,

PhD Student of Georgian Technical University

RESUME

In the article has been conducted analysis of the volume, dynamics and structure of foreign direct investments in Georgia in 2007-2017, the areas which are more attractive for foreign investors (transport, energy, construction) are estimated to be 2007. In this year they should participate in the level of fixed capital investments decreased by 62.9% to 33.7%, and according to the similar figures

by foreign countries, the situation is evaluated negatively. However, the authors of the article pay attention to the fact that foreign investors in Georgia easily manage their interests. This is seen by the priority areas of Georgia (agriculture) and their priority regions (Samtskhe-Javakheti, Mtskheta-Mtianeti and others). Therefore, the authors of the article express more favor with local investors.

Key words: Long-term assets Long-term investments; foreign investments; foreign investor; Basic capital; Priority fields and regions.